

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

בס"ד, יום ג' פרשת תזריע מצורע, א' אייר תשפ"ה

דבר העורך

הַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתַי

חינוך נפלא: כתב החפץ חיים (ליקוטי אמרים פרק ה) בודאי צריך כל איש ישראל לידע בכל שבוע ההצעה ופירושה לפי כח שכלו, ומה שנהגו בכל ישראל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום היינו, משום שעי"ז יתבונן בהמקרא ויתן לב להבין, אבל אם לא השיג ידיעה עי"ז, מחוייב להתבונן ולדעת ואז יהיה נחשב לו שלמד מקרא, דבלא"ה אם לא הבין מה שאמר ומה שלמד לא נחשב ללימוד כלל.

עוד כתב החפץ חיים (זכור למרים פרק כא) והעצה היעוצה שתחזוק האמונה בלב האדם היא שילמד פרשת השבוע בכל שבוע עם פירש"י וידקדק ויעיין בהם היטב, וכדכתיב (שמות פרק טו פסוק כו) **וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתַי, וּפִרְשִׁיתִי** תטה אזנים לדקדק בהם, לאפוקי אם קורא אותם מהשפה ולחוץ.

והתבטא בחריפות המשגיח הגה"צ רבי אליהו **לופיאן זצ"ל** (קריאת שמורת והלכותיה עמוד עט, בית קעלם בראשית עמוד טז) בקעלם הוה מרגלא בפומא, מי שאינו מעביר הסדרה כל שבוע הרי הוא 'אברעקאלע אפיקורס' (פירור אפיקורס, כלומר קצת אפיקורס), שהרי חז"ל הקדושים אומרים 'כל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו' ומי הוא זה שאינו רוצה לחיות, והרי הדבר אינו קשה מדי, ואם כן למה באמת אינו מעביר הסדרה, התינוץ הוא 'אברעקאלע אפיקורס'.

כאשר סיפרו לפני הגרי"ז **מבריסק זצ"ל** (ויגד משה מאוצרו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א פרשת שמות עמוד ז, יב) שישנם בני ישיבות שאינם מקפידים לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, התפלא הגרי"ז ואמר הרי חז"ל מבטחים לו שמאריכין לו ימיו ושנותיו, והבטחה של חז"ל אין זה צ'ק מפופק אל כסף מזומן, ומי הוא הפתי לוותר על הבטחה כזאת!?

והיה מצטער הגרי"ז מבריסק, על אותם בני תורה שהמצוה רפוייה בידם, ומבטלים חובה דרבנן, ולא מדקדקים לקיים תקנת חז"ל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, וראוי להזהיר על כך.

ברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'שנים מקרא ואחד תרגום'

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

סדרה חדשה: אנו עומדים בתחילת סדרה חדשה בנושא 'שנים מקרא ואחד תרגום'. בגיליון הנוכחי מספר 474 בנושא 'שנים מקרא ואחד תרגום', יבואר טעם וגדר חיוב הקריאה, ופרטי ההלכות.

מהו השכר המובטח למי שמקפיד על כך, האם יש בזה דין חינוך בקטנים, ומה הדין באדם שמשופק אם קרא, האם חייב לחזור ולקרוא?

1. חיוב הקריאה

מאריכין ימיו ושנותיו: כתוב **בגמ'** (ברכות דף ח. ח.): אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו עֲטֻרוֹת וְדִבְרֵן (במדבר פרק לב פסוק ג), שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו.

להלכה נפסק שקריאת שנים מקרא היא חיוב גמור, כפי שכתוב מפורש **ברמב"ם** (תפילה פרק יג הלכה כה), **ובשו"ע** (סימן רפה סעיף א), חייב אדם לקרוא לעצמו בכל שבוע פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום, אפילו ששומע קריאת כל הפרשה בשבת בציבור.

וכתב **בשבט הלוי** (חלק ח סימן מו) שהרמב"ם שינה מלשון הגמ' וכתב 'חייב לקרות לעצמו', כדי להדגיש שקריאת הפרשה עם תרגום היא חיוב גמור, ולא רק הנהגה טובה, כפי שהיה אפשר לפרש את משמעות לשון הגמ' 'לעולם ישלים'.

2. טעם החיוב

היטב. ולכן קוראים כל פסוק שני פעמים, ומסבירים אותו בתרגום כנגד פְּאָר הַיִּטֵּב.

שלא ישכחנה: מבואר בצל"ח (ברכות דף ח:): שקורא את כל התורה שנים מקרא ואחד תרגום כדי שלא ישכחנה, כי החוט המְשַׁלֵּשׁ לא בְּמִהְרָה יִצְתַק (קהלת פרק ד פסוק יב) על ידי שכחה.

3. מאריכין לו ימיו ושנותיו

'מים' ו'שנים': ביאר **במעדני יום טוב** (ברכות פרק א סימן ח אות ה) שבגמ' כתוב לשון כפול, שמאריכין לו 'ימיו' וגם 'שנותיו', והכוונה של המילה 'ימיו' למי שהוא זקן בא בימים. ועוד ביאר שאריכות ימים הכוונה שיהיו לטובה, כמו שקיצור ימים פירושו לרעה.

לא על מנת לקבל פרס: מבואר **באליה רבה** (ס"ק ג) בשם **ספר חסידים** (סימן שא) שאדם לא יקרא שנים מקרא בכדי לקבל פרס של אריכות ימים, אלא יקרא בגלל שהקב"ה ציוה, והאריכות ימים תבוא ממילא.

ומכל מקום אם עושה כן כדי לקבל שכר, מבואר **בתוס'** (מסכת ראש השנה דף ד. ד"ה בשביל) שאצל ישראל מותר לעשות מצוות בשביל השכר, כי ישראל גם אם לא יקבל את השכר על מה שעשה, לא יהיה תוהה על הראשונות.

אם לא יזדרז יענש: ומבואר **בפלא יועץ** (ערך פרשיות) שעל מצוה שיש מתן שכרה בצידה, כגון אריכות ימים וכדומה, מי שלא מזדרז לקיים אותה יענש על כך, כי ממה נפשך, אם הוא לא מאמין בתורה ובדברי החכמים, הוא נידון בצוואה רותחת, ואם הוא מאמין ולא חס על חייו שיהיה לו אריכות ימים, הוא מתחייב בנפשו, ועתיד לתת את הדין, כמו המאבד עצמו לדעת.

4. צורת הקריאה

לקרוא בעיון: ידוע מה שציווה **המגיד לבית יוסף** (מגיד מישרים ליל ז י"ב למנחם) שצריך לקרוא את הפרשה בנחת, ולחשוב על כל השאלות שמתעוררות, ולתרץ אותם, ומה שלא יוכל לתרץ צריך לעיין במפרשים, ולא לקרוא בריצה כמו חותה על גחלים וכפורק עול מעליו, וכמו שאמר חז"ל (אבות פרק ב משנה יג) לגבי תפילה 'אל תעש תפילתך קבע'.

וכן הזהיר **השל"ה הקדוש** (מסכת שבת פרק נר מצוה סעיף יז) לגבי צורת קריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, שצריך לשים את ליבו ועיניו להתבונן במה שהוא

שיהיה בקי בתורה: כתב **בספר החינוך** (בהקדמה) עוד חיוב הטילו עלינו חז"ל לקרוא את הפרשה כל אחד מישראל בביתו כל שבוע, כפי שקוראים בציבור בבית הכנסת, והטעם כדי שישכיל בדברים יותר כשקורא אותו בביתו.

וכתב **הלבוש** (סימן רפה סעיף א) הטעם לחיוב קריאת שנים מקרא, כדי שאדם יהיה בקי בתורה. ומביא סימן לזה **המהפסוק** (שמות פרק א פסוק א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, ראשי תיבות ו'חייב אדם ל'קרות ה'פרשה, ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום.

וכעין זה כתב **הבעל הטורים** (שמות פרק א פסוק א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ראשי תיבות ו'אדם א'שר ל'ומד ה'סדר, ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום, ב'קול נ'עים י'שיר, י'חה ש'נים ר'בות א'רוכים ל'עולם (ברכות דף ח:).

וראה **בערוך השלח** (סימן רפה סעיף ב) שלא נודע לנו טעם החיוב של קריאת שנים מקרא, ובוודאי כשמשנה רבינו תיקן לקרוא בתורה, תיקן גם לכל אחד לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום. ומביא את דברי הלבוש שהטעם הוא כדי שהיא בקי בתורה, וכתב על כך ואין זה מספיק, ומסיק שחיוב לימוד התורה הוא לשמוע וללמוד, ובשבת שומעים קריאת התורה מספר תורה כשר, ולכן צריך ללמוד תחילה בחומש.

במקום קריאה בציבור: מהלך מחודש כתב **הראב"ן** (סימן פח) שהחיוב של שנים מקרא נאמר רק ליחיד, שאין לו עשרה לקרוא בתורה, שצריך היחיד לקרוא ביחידות שנים מקרא ואחד תרגום, בזמן שקוראים בבתי הכנסת את קריאת התורה, ואת התרגום על ידי המתרגם. ומוסיף, שגם מי ששומע בציבור המנהג לקרוא שנים מקרא, כי לפעמים אינו יכול לכוון את דעתו בבית הכנסת לכל הפרשה, ויוצא ידי חובה בקריאה שקרא כבר שנים מקרא.

וכתב על כך **הבית יוסף** (סימן רפה) שלא נפסק להלכה כשיטת הראב"ן, אלא גם השומע בבית הכנסת צריך לקרוא בנוסף גם ביחידות.

כנגד נתינת התורה: מבואר **במטה משה** (סימן תסד) שקריאת הפרשה שלוש פעמים, היא כנגד התורה שניתנה שלוש פעמים, בהר סיני, באוהל מועד, ובפְּאָר

פרשיותיו. וכעין זה מבואר בדרך אגב ב**שו"ת הרשב"א** (חלק א סימן רו), שגם רב ששת תורתו אומנותו, טמא דמילתא משלים היה פרשיותיו.

והשיב **באגרות משה** (או"ח חלק ה סימן יז) פשוט הדבר שאדם אינו יכול להיפטר מהמצוה של שנים מקרא, בגלל הטענה שהוא עוסק בתורה, כמו שאינו יכול לפטור את עצמו מכל מצוה דרבנן מחמת טענה זו. ולמרות שלפי **הרמב"ם** (הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יב) אדם שכבר יודע היטב תורה שבכתב פטור מלימוד מקרא כל יום, מכל מקום ודאי שחייב ללמוד בחלק מהזמן תורה שבכתב. ולכן חייב לקרוא שנים מקרא כחלק מהחוב שלו ללמוד מקרא כל שבוע, וזאת בנוסף למצוה המיוחדת שחייבו חכמים לקרוא את הפרשה. ובפרט בדרונו שאין אנו יכולין לומר שאנו בקיאין במקרא.

וכתב **בתשובות והנהגות** (כרך א סימן תקמד) שהגמ' השתמשה בלשון 'לעולם ישלים אדם' כדי שאדם לא יפטור את עצמו בטענה שהוא טרוד, או שהוא בן תורה ועסוק בלימודו וכדומה, שלעולם נשאר החיוב.

ויש לציין למה שכתב **באליה רבה** (סימן רפה אות ג)

אף עמלים ומרי נפש שקצים בחייהם, מחוייבים בשנים מקרא ואחד תרגום.

7. המסופק היכן אוחז

יחמיר מספק: לדעת **החוט שני** (שבת חלק ד עמוד קיג) המסופק היכן אוחז בקריאת שנים מקרא, יקרא מהיכן שודאי קרא.

מספק פטור: ולדעת **המשנת יוסף** (חלק ו סימן פא) המסופק אם קרא שנים מקרא, כיון שהוא רק חיוב דרבנן, לא חייב לקרוא מספק. ומביא צד לומר מכיון שאמרו חז"ל על הקורא מאריכין לו ימיו ושנותיו, ראוי להחמיר גם בספק.

והוסיף במשנת יוסף שהמילה 'לעולם' בדברי חז"ל, יש מקומות שהכוונה לחיוב גמור כמו לגבי שנים מקרא ואחד תרגום, ויש מקומות שהכוונה להנהגה טובה.

קורא, במצוות התורה, במידות, בדרכי המוסר, ובכל תועלת שיכול להוציא מכל ענין שלומד בפרשה. ויקרא את הפרשה כדי ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

לאור דברי השל"ה כתב **בשו"ת חתם סופר** (חלק ו סימן סא), שנוהג לכתוב בכל שנה ושנה קונטרס מיוחד מכל מה שחידש בשעת עיונו, בזמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, ובשעת קריאת התורה.

5. מקרא בניגוני טעמים

מן המובחר: כתב **רבינו יונה בספר היראה** והמקרא יקרא בניגונותיו, כי הקורא בלא זמרה התורה חוגרת עליו שק. וכן כתב **באליהו זוטא** (ס"ק א) ושנים מקרא יקרא בטעמים, ותרגום בלא טעמים.

וכתב **השל"ה** (דף קל"א הג"ה ד"ה ומקודם) הובא **באליה רבה** (סימן רפה) **שהאריז"ל** לא היה קורא התרגום עם הטעמים רק המקרא.

ויש לציין שבחומשים של קהילות תימן, בכל מקום שיש טעם מפסיק, יש נקודה בתרגום כדי לקרוא את התרגום עם ההפסק המתאים, ויש להם מנהג מיוחד בקריאת התרגום לפי הפסוקים וההפסקות.

וכתב **בפסקי תשובות** (אות יב) מצוה מן המובחר לקרוא בניגון הטעמים, שטעמי

המקרא ניתנו למשה מסיני, והקורא בלא זמרה התורה חוגרת עליו שק. ועל פי המקובלים יש להקפיד על כך ביותר. ולענין להפסיק באתנחתא ובסוף פסוק לדברי הכל יש להקפיד, כי אם לא יעשה הפסק נכון, עלול לומר משפט שיש בו משמעות טעות.

וכעין מה שכתב **המשנ"ב** (סימן סא ס"ק לז) לגבי קריאת שמע, שאין חיוב לקרוא בטעמים, אבל צריך לזהר להפסיק במקום הראוי להפסיק לפי הענין, כדי שיהיה טעם והבנה לדבריו, ולכן צריך לקרותה בנחת שבלאו הכי ישתנה לפעמים הבנת דבריו.

6. גם מי שעוסק בתורה

תורתו אומנותו: מבואר ב**שו"ת אוצר הגאונים** (ברכות דף ח. ה) בשם רב מתתיה, שתלמיד חכם אפילו שהוא רוצה לדרוש ולהעמיק בתלמוד, לא יפגע מלהשלים את

תגובה בנושא 'הגבהת התורה'

לכבוד מערכת הילכתא שלום רב

ראיתי שהקפתם בשלמות בגיליונות עומק הפשט (מספר 472-473) את כל השיטות בהגבהת התורה.

ברצוני להוסיף עוד דבר חשוב. בכל בית כנסת רואים לא מעט כאלו שעושים הגבהה והם מתנדנדים עם הס"ת. חוץ מהלזול בס"ת הם יכולים חלילה להפיל את הס"ת. ומשום מה זה הפך להיות כיבוד לבחורים ולכאלו שאין כוחם במותנם, בזמן שהקריטריון היחיד היה צריך להיות לבחון את מידת הכח שיש להם.

בשעתו שמעתי מהרב דוד אריה גליק ע"ה שהיה הגבאי ב'מנין הרבנים' בבית כנסת הגר"א בשערי חסד, שמרן הגרש"ז אויערבאך זיע"א כמעט ולא היה נותן לו הוראות איך לנהוג בביהכ"נ, מפאת כבודו של המרא דאתרא הגרא"ד רוזנטל זצ"ל, אחד מהדברים הבודדים שהוא אמר לו מיוזמתו, שלפני שהוא מכבד מישהו להגבהה, שיגש לשאול אותו בשקט אם הוא יכול לעשות הגבהה. והוא המשיך והסביר לו: אם תכבד אותו בלי לשאול אותו, יכול להיות שקשה לו, אבל לא יתאים לו לומר בנוכחות כולם שהוא לא יכול, לכן הוא יגש וינסה להרים את הס"ת, ויתנדנד עם הס"ת, ואחריתה מי ישרונו, ע"כ.

חושבני שראוי לעורר על זה, ראשית שאין זה בושה לא להיות גיבור, ומי לנו גדול מריש לקיש שהחולשה היתה הסימן המובהק שקיבל עליו עול תורה. ושנית, איך לא ירא על ספק שח"ו יפיל את הס"ת. פרט לזאת שאלו שאין כוחם במותנם, לא עושים הגבהה כהלכתה לפי אף אחד מהשיטות, אלא ממהרים לשבת.

הכותב למען כבוד התורה בברכה נאמנה

שמחה בונם לייזרון - בתוככי ירושת"ו

תספורת הראש והזקן - דף היומי

דבר בעתו מה טוב: בימים אלו לומדים לפי סדר דף היומי הלכות תספורת הראש והזקן במסכת מכות דף כ. ואלך.

יש לציין שפורסם בעבר סדרת גיליונות עומק הפשט על הנושא, גיליון 224 דיני הקפת הראש, גיליון 225 גבול פיאות הראש, גיליון 226 דיני גילוח הזקן, גיליון 227 פולמוס מכונות הגילוח, גיליון 228 מעלת גידול הפאות והזקן.

ארגון 'תספורת כהלכה' זכה לחולל מהפכה קדושה בכל הנושא של תספורת כהלכה, ומפרסמים כעת שוב ללא עלות מצגת נפלאה מאת הגר"ר יהודה אריה דינר שליט"א בעברית ובאנגלית, ומדריך הלכתי לספר ולמסתפר.

ניתן להשיג במערכת הילכתא

'לשם יחוד' - ספירת העומר

תזכורת: פורסם בגיליון עומק הפשט מספר 439 התעוררות מיוחדת לזהירות באמירה הנכונה של 'לשם יחוד' בספירת העומר 'ליחד שם יוד קא בואו קא', שאם אומרים אותו בצורה לא נכונה בביטוי השמות הקדושים, עלולים לעבור על האיסור החמור של 'ההוגה את השם באותיותיו, שאין לו חלק לעולם הבא'.

הופיע ברכון מיוחד עם נוסח הלשם יחוד שלפני ספירת העומר, ובו מודגש לומר 'לייחד שם יוד קה בואו קה' עם 'ק' ולא עם 'ה', ויש אנשים שלא יודעים את חומרת האיסור, ואומרים את הנוסח כפי שהוא כתוב ברוב הסידורים. ויש לעורר על כך.

ניתן להשיג במערכת הילכתא

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 473 בסך 100 שקל מזומן
האברך המופלג הר"ר אריה גולדברג שליט"א
כולל 'עמלה של תורה' בני ברק

שאלה: מתי תחילת זמן הקריאה של 'שנים מקרא ואחד תרגום'?

ביאור ומקורות: מזמן מנחה גדולה בשבת, מנחה קטנה בשבת, יום ראשון, יום שישי לפני חצות, יום שישי אחרי חצות, שבת שחרית לפני התפילה, שבת שחרית לפני הסעודה?

גמ' (ברכות דף ח.), טור ונושאי כליו (סימן רפה), שולחן ערוך ומשנ"ב (סימן רפה סעיף ג-ד), סמ"ק (בהקדמה), רדב"ז (חלק א סימן רפח), ארחות רבינו (חלק א עמוד רלד), הליכות שלמה (חלק א פרק יב דבר הלכה מו), שבט הלוי (חלק י סימן עח), חוט שני (שבת חלק ד עמוד קיד שער הציון ח), קנה בשם (חלק א סימן טז), הערות (ברכות דף ח), הליכות אבן ישראל (שבת חלק א עמוד יג), קריאת שמו"ת והלכותיה (פרק ב).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל השולח תשובה נכונה, בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות יושלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שעות 02-שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' לקהילות, קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשוט'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 6507823-1532
- במייל 5047867@gmail.com

לע"נ הרבי ר' שמואל שמעלקא ב"ר צבי הירש הלוי
הורוויץ מניקלשבורג זיע"א
נלב"ע א' אייר תקל"ח ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **חיוב דרבנן:** חייב כל אדם לקרוא כל שבוע את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו שהוא טרוד בעסקיו או תלמיד חכם שעסוק בתורה, לא נפטור מחיובו.

ב. **מן המובחר:** יקרא כדי ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. ומצוה מן המובחר לקרוא לבינו ובינו, ולתבונן בשאלות ולעייין במפרשים ליישב קושיותיו, וכפי שהקיד החתם סופר על עצמו.

ג. **מתן שכרה:** מובטח למשלים פרשיותיו שיאריך לו הקב"ה ימיו ושנינו, אך לא יעשה כן על מנת לקבל פרס, אלא משום ציווי הקב"ה, ומכל מקום אם עשה לשם שכר עדיין יש לו מצוה. כי ישראל בכל אופן לא יתחרט על המצוה, ומצוה שכרה בצידה יש יותר חיוב לקיימה, שלא יחדוהו שאינו מאמין בשכר המובטח.

ד. **ספק:** המסופק אם קרא, מחלוקת אם צריך לחזור למקום שודאי קרא, או שפטור ממשק בדבר שחיובו רק מדרבנן, ומכל מקום ראוי להחמיר.

ה. **חינוך:** יש לחנך את הקטנים לקריאת שנים מקרא מהזמן שיכולים לקרוא, ויש אומרים שהזמן הוא מאז שמבינים את הפרשה.

נושא הגיליון הבא:

'זמן קריאת שנים מקרא'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת מו"ז הגאון הגדול רבי עקיבה יוסף ב"ר יחיאל שלזינגר זצ"ל מחבר ספרי 'לב העיבירי', 'שו"ת רבי עקיבה יוסף, ועוד נלב"ע א' אייר תרפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשוט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בידורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

קבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...